

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Az adásvételi szerződés hibás, illetve késedelmes teljesítése esetén érvényesíthető tapadó kár
és következménykárak egyes kérdései**

Szerző:

dr. Fái Livia Zsuzsa

Kézirat lezárva:

Szeged, 2025. április 27.

Amennyiben a szerződésszegés kérdését vizsgáljuk, nem kerülhető meg a szerződés tartalmának, teljesítése folyamatának vizsgálata.

A tanulmány az adásvételi szerződés megszegése esetén, ezen belül is az adásvételi szerződés hibás, valamint késedelmes teljesítése esetén a kötelezett által okozott tapadókárok és következménykárok, elmaradt vagyoni előnyök megtérítésének feltételeit, mértékét járja körül.

A tanulmány ezt követően a szerződésszegéssel okozott, megtérítendő károk körében az adásvételi szerződésre és annak megszegése vonatkoztatva elemzi a megtérítendő tapadókárokra és következménykárokra, elmaradt haszonra vonatkozó hatályos szabályozást és az eddig kialakult gyakorlatot a fedezeti szerződés és a szándékos szerződésszegéssel okozott károk kérdéskörét is körbejárva.

I. Az adásvételi szerződés

1. Az adásvételi szerződés fogalma

Az adásvételi szerződés az egyik legalapvetőbb, évezredek óta leggyakrabban előforduló, hosszú fejlődésen keresztül letisztult szerződésfajta. Éppen emiatt alaptípusának a szabályozása viszonylag kis terjedelemben, néhány normával megoldható volt a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényben (a továbbiakban 1959-es Ptk.) és a Ptk. sem kívánt ezen változtatni. A Ptk. – mint a többi szerződéstípus esetében is – az adásvételi szerződés fogalmát a szerződésből eredő főkötelezettségeken keresztül ragadja meg.

Amennyiben az adásvételi szerződés megszegéséről és az ez alapján érvényesíthető károkról kívánok a későbbiekben szót ejteni, megkerülhetetlen annak rövid tisztázása, hogy a Ptk. mit ért adásvételi szerződés alatt. A Ptk. 6:215. § (1) bekezdése kimondja: „[a]dásvételi szerződés alapján az eladó dolog tulajdonjogának átruházására, a vevő a vételár megfizetésére és a dolog átvételére köteles.”

A Ptk. az adásvételi szerződés fogalmát a szerződésből eredő főkötelezettség meghatározásával közelíti meg, amely szerint az eladó a tulajdonjog átruházására, a vevő pedig a vételár megfizetésére és a dolog átvételére köteles. Ezzel a törvény az adásvételi szerződés létrejöttéhez szükséges minimális tartalmi elemeket is meghatározza, amelyek a következők: a dolog megjelölése, a vételár összege és a szerződő felek tulajdonjog átruházására irányuló akaratnyilatkozata. A szerződés létrejöttéhez tehát a Ptk. szabályai szerint elegendő az előbbieken megállapodniuk a feleknek, a gyakorlatban azonban a felek általában a szerződésbe foglalják a dolog minőségi követelményeit, a teljesítés helyét, időpontját is. Amennyiben pedig ezeket a felek lényegesnek minősítik, a szerződés létrejöttéhez az ezen kérdésekben való megállapodás is szükséges. ¹

A jogszabály nem rendelkezik külön arról, hogy kik lehetnek az adásvételi szerződés alanyai, hiszen - főszabály szerint - aki a polgári jog szabályai szerint jogképes, adásvételi szerződést is köthet. ²

A szerződés írásba foglalása ingó dolog adásvétele esetén nem szükséges, de gyakran előfordul, hogy a felek mégis élnek ezzel a lehetőséggel. Ingatlan esetében azonban a szerződés írásba foglalása kötelező³, amelynek az ingatlan-átruházási szerződés érvényességéről szóló XXV. számú Polgári Elvi Döntés I. pontja szerint ki kell terjednie: a felek személyére, a tulajdonjog átruházására irányuló akaratnyilvánításra, az ingatlan megkülönböztetésre alkalmas megjelölésére és az ellenszolgáltatás összegére.

Ingó dolog esetében az eladó főkötelezettsége az adásvételi szerződés teljesítéseként a tulajdonjog átruházása keretében a birtokátruházásra is kiterjed, amely megvalósulhat a dolog közvetlen átadásával, jelképes átadással (például egy adott helyen lévő áru megmutatásával) vagy a hatalom gyakorlását lehetővé tevő eszköz átadásával (például az autó kulcsainak átadásával).⁴ Ingatlan esetén viszont a bejegyzési engedély kiadása és a vevőnek a nyilvántartásba való bejegyzése szükséges a tulajdonátruházáshoz, de a szerződés teljesítéséhez hozzátartozik a birtokátruházás is.⁵

¹ WELLMANN György (szerk.): Polgári jog Kötelmi jog Harmadik, Negyedik, Ötödik és Hatodik rész, Harmadik, átdolgozott, bővített kiadás Az új Ptk. magyarázata VI/VII. HVG-Orac 2018. 44. [a továbbiakban: WELLMANN (2018. VI/VII.)]

² VÉKÁS Lajos - GÁRDOSI Péter: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Wolters Jogtár, a Ptk. 6:215. §-ához fűzött magyarázat. (a továbbiakban: VÉKÁS - GÁRDOSI)

³ Ptk. 6:215. § (2) bekezdés [Adásvételi szerződés].

⁴ WELLMANN (2018. VI/VII.) i. m. 45.

⁵ VÉKÁS - GÁRDOSI i.m. a Ptk. 6:215. §-ához fűzött magyarázat.

Az adásvételi szerződés fogalmából következően a dolog átvétele a vevő egyik főkötelezettsége és nem csak joga. Ebből eredően, amennyiben a vevő a dolog átvételét megtagadja, szerződésszegést követ el. A vevő másik főkötelezettsége a vételár megfizetése, azaz a Ptk. egyértelművé teszi, hogy az adásvételi szerződés visszterhes ügylet, ahol a dologszolgáltatással szembenálló szolgáltatás a pénzzolgáltatás.

2. Az adásvételi szerződés tárgya

A Ptk. 5:14. § (1) bekezdése kimondja, hogy dolog minden birtokba vehető testi tárgy. A dolog pedig tulajdonjog tárgya lehet. A Ptk. változtat a korábbi szabályozáson azzal kapcsolatban, hogy mi lehet adásvétel tárgya: a Ptk. 6:215. § (3) bekezdése szerint ugyanis a dolog adásvételére vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni arra a szerződésre is, amelyből jog vagy követelés visszterhes átruházására vonatkozó kötelezettség fakad.

A Ptk. tisztázza az alkotórész (Ptk. 5:15. §) és a tartozék (Ptk. 5:16. §) fogalmát is, így a dologi jogi szabályok alapján eldönthető, hogy adott esetben a vitatott vagyontárgyak az adásvételi szerződés tárgyát képező ingó vagy ingatlan dolog tartozékai vagy alkotórészei-e és ekként az adásvételi szerződés útján történt átruházás e vagyontárgyakra is kiterjed-e.

II. A tartalom és a szerződésszegés kapcsolata

1. Szolgáltatás, teljesítés és szerződésszegés

Az előzőekben röviden elemeztem az adásvételi szerződés fogalmát és tárgyát, melynek az alább kifejtettek miatt a szerződésszegés szempontjából is kiemelkedő jelentősége van.

A szerződésszegés ugyanis szoros kapcsolatban áll a szerződés tartalmával, valamint a szolgáltatás jogi megítélésével. Csak a szolgáltatás és a tartalom feltárásával és értékelésével ítéltető meg helyesen a szerződésszegés.⁶

Leszkoven László idézetében *Szladits Károly* szerint „[k]ötelem - hacsak a törvény kivételt nem tesz - minden olyan jogviszony, meghatározott személyek között, amelynél fogva az egyik fél (az adós) a másiknak (a hitelezőnek) a javára bizonyos magatartásra (tevésre vagy nem tevésre) van kötelezve és a hitelező az adóst jogi eszközökkel szoríthatja arra, hogy ezért a magatartásért helytálljon.”⁷

A szerződéskötés, a szerződés létrejötte határozza meg a szolgáltatást és végső soron a teljesítést. A Ptk. 6:34. § (1) bekezdése kimondja, hogy a szolgáltatást a kötelem tartalmának megfelelően kell teljesíteni. A Ptk. 6:137. § rendelkezése értelmében a szerződéses szolgáltatás teljesítésének elmaradása, azaz a szerződés megszegése és a szerződés teljesítése szoros kapcsolatban áll egymással.

Leszkoven László szerint: „[h]a a szolgáltatás teljesítése nem az elvárt, illetve a kikötött módon zajlik le, időlegesen várat magára vagy véglegesen lehetetlenné válik stb., a jogi hiba mindig a szolgáltatás teljesítésére irányuló egész folyamat alapján ítéltendő meg.”⁸

A teljesítés folyamatának hibája esetén tehát a szerződő felek akaratát, vagyis a szerződés tartalmát kell vizsgálnunk.

2. A szerződés tartalma a szerződésszegés szempontjából

Leszkoven László a következőképpen idézi *Grosschmid Bénit*: „[a] kötelmi jogviszony tárgya a szolgáltatás, mintegy első ránézésre, a tartalom pedig az, amit a belsőbb vizsgálat tár fel előttünk.”⁹

Azaz pontosan mit, milyen mennyiségben, minőségben és feltételekkel, milyen határidőre kell teljesíteni, milyen szankciókkal, mellékkikötésekkel.

⁶ LESZKOVEN László: *A szolgáltatás és annak teljesítése: a tartalom és szerződésszegés kapcsolata* Polgári Jog 2016/10. 1. [a továbbiakban LESZKOVEN (2016)]

⁷ LESZKOVEN László: *Szerződésszegés a polgári jogban* (Második, átdolgozott kiadás) Wolters Kluwer, Budapest, 2018. 1. [a továbbiakban LESZKOVEN (2018)]

⁸ LESZKOVEN (2016) i.m. 2.

⁹ LESZKOVEN (2018) i. m. 40.

Amikor a szerződésszegést vizsgáljuk, a szerződés teljesítésének folyamatát kell vizsgálnunk. Arra a kérdésre azonban, hogy mit tekintünk a teljesítésre nézve szerződésszerűnek, a szolgáltatással szemben a polgári jogi szabályok által támasztott követelmények adnak választ. Ilyen, végső soron jogszabályon nyugvó követelmény lehet a jogszabály felhatalmazásán alapuló szerződési feltétel, de akár a szokások és a felek által kialakított gyakorlat is. A Ptk. szerint ugyanis a szerződés tartalmává válik minden szokás, amelynek alkalmazásában a felek korábbi üzleti kapcsolatukban megegyeztek, és minden gyakorlat, amelyet egymás között kialakítottak. A szerződés tartalmává válik továbbá minden, az adott üzletágban a hasonló jellegű szerződés alanyai által széles körben ismert és rendszeresen alkalmazott szokás, kivéve, ha annak alkalmazása a felek között - korábbi kapcsolatukra is figyelemmel - indokolatlan volna.¹⁰

Ezen túlmenően számos jogszabályi előírás válik a szerződés részévé kötelező erejű normaként és így a norma által meghatározott tartalomtól való eltérés szerződésszegésnek minősül. Erre példa, hogy a fogyasztói adásvétel során a Ptk. például kógens jelleggel előírja, hogy a szerződésszegés közös szabályaihoz képest milyen eltéréssel érvényesülnek a póthatáridő tűzés szabályai vagy a teljesítés megtagadásának jogkövetkezményei.¹¹

3. A szerződésszegés, mint a szerződés önálló létszakasza

A szerződésszegés változást idéz elő a jogviszonyban. A szerződésszegés a szerződésben vállalt kötelezettségek teljesítésének elmaradását jelenti és így a szerződés a teljesítés folyamatában elakad. Ebből a helyzetből a hibás teljesítés, szavatossági helytállás és a késedelem a szerződést az eredeti megvalósulás irányába terelik. A hibás teljesítés esetén a szerződésszegő teljesítési kötelezettségébe a szerződés megszegésének következtében újabb kötelezettségek kerülnek. A késedelem, mint időleges nem teljesítés jogkövetkezményei pedig elsősorban arra koncentrálnak, hogy a késedelem miatt kötelmi pótlékokat biztosítsanak a jogosultnak, jellemzően késedelmi kamat, késedelem miatti kártérítés vagy formájában. A késedelem ellenére a cél továbbra is a kötelezett

¹⁰ Ptk. 6:63. § (5) bekezdés [A szerződés létrejötte és tartalma].

¹¹ Ptk. 6:220. § (2) és (3) bekezdés [Az eladó késedelmének jogkövetkezményei fogyasztói adásvétel esetén]

teljesítése, a késedelembe beállását követően azonban már megnehezített tartalommal köteles véghez vinni a teljesítést.¹²

Nilvánvalóan létezik olyan szerződésszegési helyzet is azonban, amikor a szerződés eredeti megvalósulása már nem következhet be. Ilyen a kötelezett magatartására visszavezethető lehetetlenülés, vagy az elállás, felmondás is.

Összegezve tehát, azt, hogy a felek szerződésszerűen teljesítik-e a szerződést, elsődlegesen a szolgáltatás terjedelme, a szerződés tárgya és tartalma mutatja meg. A szerződésszegés változást idéz elő a jogviszonyban, a szerződésszegés miatt a teljesítés eredeti formájában már nem vihető véghez, ezért kötelmi pótlékok lépnek be, de az is előfordulhat, hogy a szolgáltatás már nem teljesíthető a kötelezett magatartása vagy a jogosult érdekének megváltozása miatt és ezért kártérítés lép a helyébe.

III. A szerződésszegéssel okozott, megtérítendő kár mértéke a Ptk.-ban

A Ptk. 6:142. §-a szerint, aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni.

A kártérítés, mint jogkövetkezmény a szerződésszegés két kiemelt jelentőségű nevesített esetéhez, a kötelezetti késedelemhez és a hibás teljesítéshez egyaránt kapcsolódik. A kötelezetti késedelem esetén a jogosult a késedelmi kamatot meghaladó kárát követelheti. A hibás teljesítés esetén a Ptk. a 6:174. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezéssel oly módon teremtette meg a kellékszavatosság és a kártérítés összhangját, hogy kártérítés elsősorban a következménykárokért követelhető, habár kétségtelen, hogy a jogosultnak bizonyos esetekben jogos érdeke fűződhet ahhoz, hogy a tapadó kára megtérítését is kártérítés formájában kérje és ne szavatosság formájában érvényesítse.

¹² LESZKOVEN (2016) i. m. 14.

A szerződésszegés általános szabályai között elhelyezett előzetes szerződésszegés éppen a kötelezetti késedelem és a hibás teljesítés esetén biztosítja a jogosulti érdekek védelmét a szerződésszegésből eredő jogok teljesítési határidő lejárta előtti gyakorolhatóságával.

A Ptk. az adásvételi szerződésre modellezett tapadó kár és következménykárok megkülönböztetésével, valamint a következménykárokra és az elmaradt vagyoni előnyökre alkalmazott előreláthatósági korláttal valósítja meg a szolgáltatás, ellenszolgáltatás és a kötelezett által vállalt kockázatok egyensúlyát. Még akkor is így van ez, ha kétségtelen, hogy az olyan károk kockázata, amelyet egyik fél sem láthatott előre, a károsultnál marad és a nem professzionális szerződő felek helyzetét a következménykárok és az elmaradt haszon megtérítésének szigorítása némileg elnehezíti.

1. A teljes kártérítés elve

A Ptk. a szerződésszegéssel okozott kár szabályai körében a teljes kártérítés elvéből indul ki. A teljes kártérítés elve pedig azt jelenti, hogy a károsultat olyan helyzetbe kell hozni, mint amilyenben a károkozás nélkül lenne. Nincs azonban helye annak, hogy a károsult a kár elszenvedése folytán jobb vagyoni helyzetbe kerüljön, mint előtte volt, ezért a teljes kártérítés elve kiegészül a káronszerzés tilalmával.¹³ *Fuglinszky Ádám* a teljes kártérítés elvének kritikáját mondja ki, amikor rámutat arra, hogy a teljes kártérítés elvének megvalósulása a gyakorlatban szinte elérhetetlen, illúzió, fogalmi képtelenség. Ennek oka álláspontja szerint nem is jogi, inkább fizikai, filozófiai eredetű, hiszen egyrészt megtörtént eseményeket meg nem történtté tenni nem lehet, másrészt egyedül a helyettesíthető dolgok pótlása esetén hozható a károsult pontosan ugyanolyan helyzetbe, mint a károkozás előtt volt. Így véleménye szerint a teljes kártérítés elvétől csak az várható, hogy olyan célkitűzésként tekintünk rá, amely a gyakorlatban az eredeti állapot lehető legteljesebb mértékben történő megközelítését jelenti.¹⁴

A teljes kártérítés elvének megfelelően a Ptk. 6:143. § (1) bekezdése kimondja, hogy meg kell téríteni a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kárt, a (2) bekezdésben foglalt előreláthatósági korlát

¹³ Ptk. 6:144. § (2) bekezdés, 6:522. § (3) bekezdés [A kártérítési kötelezettség terjedelme].

¹⁴ FUGLINSZKY Ádám: *Kártérítési jog* HVG-Orac 2015. 50. [a továbbiakban FUGLINSZKY (2015)]

szabálya azonban a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károk és az elmaradt vagyoni előny megtérítését a szerződéskötéskor előrelátható károkra korlátozza.

2. A szolgáltatás tárgyában bekövetkező, ún. tapadókárok megtérítésének szabályai

A Ptk. szabályai szerint a szerződésszegőnek teljes egészében meg kell térítenie a szolgáltatás tárgyában keletkező károkat.

Az 1959-es Ptk. idejében a tapadó kár fogalom használata a hibás teljesítési joggyakorlatban terjedt el és a szolgáltatás hibájában megnyilvánuló, értékcsökkenést eredményező teljesítési érdeksérelmet értették alatta.¹⁵ A Ptk. miniszteri indokolása a szolgáltatás tárgyában keletkezett kárt „tapadó kár” elnevezéssel definiálja.¹⁶

Csöndes Mónika álláspontja szerint a tapadó kár értelmezése során a korábbi joggyakorlatból érdemes kiindulni és tapadó kárnak a szerződés tárgyában megnyilvánuló teljesítési érdeksérelmet tekinteni.¹⁷ Tapadó kárnak számít például a kötelezett késedelme alatt a szolgáltatásban bekövetkezett értékcsökkenés, vagy hibás teljesítés esetén a szolgáltatásban a szavatossági jogok keretében meg nem térült értékcsökkenés, de ebbe a körbe tartoznak a kijavításhoz, kicseréléshez, a szolgáltatás pótlásához szükséges és a késedelemből eredő indokolt költségek is. Azt mondhatjuk, hogy tapadó károk mindazok az indokolt kiadások, amelyek ahhoz szükségesek, hogy szerződésszegésnek magában a szolgáltatásban jelentkező következményei megszűnjenek. Ezek a károk olyan károk, amelyekkel a szerződésszegő fél helyzetében lévő személynek mindig számolnia kell, ezért ezeket a teljes kártérítés elvének megfelelően teljes egészében meg kell téríteni.¹⁸

A tapadó károk és a következménykárok Ptk.-beli megkülönböztetése tipikusan a dologszolgáltatásra irányuló, ezen belül is leginkább éppen az adásvételi és a vállalkozási szerződésre került modellezésre.¹⁹

¹⁵ FARKAS Attila - WELLMANN György: A hibás teljesítés bírói gyakorlata. II. *Gazdaság és Jog*, 2012/5. 18.; WELLMANN György: A hibás teljesítés egyes jogértelmezési kérdései II. *Gazdaság és Jog*, 2004/12. 12.

¹⁶ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény javaslatának miniszteri indokolása. A szerződésszegés általános szabályai. 7.c) pont, 588.

¹⁷ CSÖNDES Mónika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglalt előreláthatósági korlátról. *Polgári Jog*, 2016/7-8. 17. [a továbbiakban: CSÖNDES (2016)]

¹⁸ VÉKÁS Lajos: *Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban* Magyar Jog 2020/10. 563. [a továbbiakban: VÉKÁS (2020)]

¹⁹ FUGLINSZKY (2018) i. m. 336.

A Kúria egyik ítéletében a következőképpen határozta el a tapadó kárt a következménykártól. Adott esetben a fogyasztó autós takaróponyvát vásárolt a felperestől, azonban a ponyvából eső hatására olyan anyag oldódott ki, amely a fogyasztó gépjárművében kárt okozott, ezért a motorháztető és a csomagtartó elemek fényezése vált szükségessé. A Kúria döntése indokolásában kifejtette, hogy míg a takaróponyva tapadó kárként, addig a gépjárműben keletkezett kár következménykárként érvényesíthető.²⁰

3. A jogosult egyéb vagyonában keletkezett, ún. következménykárok és az elmaradt vagyoni előny megtérítésének szabályai

A teljes kártérítés elvéből természetesen következik, hogy a kártérítés nem állhat meg a szolgáltatás tárgyában bekövetkező kár megtérítésénél, a károkozó magatartás következtében beálló további vagyoncsökkenések is megtérítendőek.

A magyar joggyakorlat már a Ptk.-t megelőzően különbséget tett a hibás teljesítés körében a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kár és a hiba folytán a jogosult egyéb vagyonában bekövetkezett károk között, azonban ekkor a következménykár még magában foglalta az elmaradt hasznot is. A Ptk. javaslatának miniszteri indokolása által definiált következménykár azonban már a jogosult egyéb vagyonában bekövetkezett kárként jelenik meg, amely elkülönül mind a szolgáltatás tárgyában bekövetkező kártól (tapadó kár), mind az elmaradt haszontól (pl. továbbeladási veszteség, piacvesztésből eredő kár, kiesett munkabér, termelés kiesésből származó profitvesztés).²¹

A Ptk. szabályozása értelmében a Ptk. javaslatának miniszteri indokolása által következménykár névvel illetett, a jogosult egyéb vagyonában bekövetkezett kár és az elmaradt vagyoni előny tekintetében nem érvényesül automatikusan a teljes kártérítés elve. Ezeknél a kártételeknél a bírói gyakorlat korábban is tett kivételeket a teljes kártérítés elve alól, ahol leggyakrabban az oksági kapcsolat megszakadásával indokolták a kártérítés mértékének korlátozását és az adekvát

²⁰ Kúria Pfv.20.904/2018/9.

²¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény javaslatának miniszteri indokolása. A szerződésszegés általános szabályai. 7.c) pont, 588.

okozatosság hiányára, a károkozó magatartás és a kár közötti okozati összefüggés laza, távoli, nem lényeges, nem életszerű voltára hivatkoztak.²²

A Ptk. újonnan bevezetett tételes szabállyal, az előreláthatósági klauzula alkalmazásával korlátozza a következménykárok és az elmaradt vagyoni előnyök megtérítendő mértékét. Ennek az előreláthatósági korlátnak a célja, hogy a szolgáltatás, az ellenszolgáltatás és a kötelezett által vállalt kockázatok egyensúlyát megteremtse.

A Ptk. javaslatának miniszteri indoklásából tisztán látszik, hogy az előreláthatósági korlát a szerződő partnernél bekövetkező kárra és annak nagyságrendjére vonatkozik és nem érinti a szerződésszegést, az okozatosságot és a kimentés elemeit.²³

A Ptk. 6:143. § (2) bekezdése tehát kimondja: „A szerződésszegés következményeként a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt.”

A „szerződésszegés következményeként” Ptk.-beli megfogalmazásából következik, hogy a károsult csak akkor követelheti a kára megtérítését, ha a kár és a szerződésszegő magatartása között okozati összefüggés áll fenn. Csöndes Mónika ehhez kapcsolódóan kérdésként veti fel, hogy az előreláthatósági korlát alkalmazása mellett milyen szerepe lehet az okozatosságnak. A válaszában pedig akként foglal állást, hogy az okozatosság vizsgálata a ténybeli okozatosság alapján lenne a leginkább megfelelő, a megtérítendő károk köre pedig már az előreláthatósági klauzula segítségével.²⁴

Kemenes István is hangsúlyozza, hogy az okozati összefüggés a szerződésszegés és a kár között szükséges, de nem elégséges feltétele a kontraktuális felelősségnek, ugyanis a szerződésszegéssel egyébként okozati összefüggésben álló szokatlan és rendkívüli mértékű, fajtájú kárt az előreláthatósági korlát alkalmazása miatt megtéríteni nem kell.²⁵ Fuglinszky Ádám koncentrikus körök elmélete szerint az lenne a kívánatos, ha az ok-okozati összefüggés szempontrendszere lenne a „külső

²² KEMENES István: A kontraktuális kártérítés egyes kérdései. *Magyar Jog*, 2017/1. 5. [a továbbiakban: KEMENES (2017)]

²³ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény javaslatának miniszteri indoklása. A szerződésszegés általános szabályai. 7.c) pont, 589.

²⁴ CSÖNDES Mónika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésébe foglalt előreláthatósági korlát szabályainak tényállási elemeiről. *Polgári Jog*, 2017/2. 2. [a továbbiakban: CSÖNDES (2017)]

²⁵ KEMENES (2017) i. m. 5.

védelmi gyűrű”, ami eleve kiszűrné a túlzó, parttalan kártérítési igényeket, az előreláthatóság pedig egyfajta „belső várként” működve a finomhangolást végezné.²⁶

A Ptk. normaszövegéből az is egyértelműen következik, hogy az előreláthatósági korlát alkalmazása esetében is a károsult van a bizonyítási teher.

Kérdésként vetődik fel az előreláthatóság korlát alkalmazása során az is, hogy mit kell előre látni? A Ptk. javaslatának miniszteri indokolása szerint nem csak a kár típusát, de a nagyságrendjét is. A kár nagyságrendjének előrelátása azonban nyilvánvalóan nem azonos a kár nagyságának előrelátásával, csak a kár megközelítő terjedelmét jelentheti. *Fuglinszky Ádám* szerint a törvényszöveg „olyan mértékben” fordulatából az a következtetés vonható le, hogy ha egy adott típusú kár adott nagyságrendben nem volt előre látható, nem azt jelenti, hogy a jogosult egyáltalán nem kaphat kártérítést, csak azt, hogy a szokásostól eltérő nagyságú, előre nem látható nagyságrendű részt nem követelheti.²⁷ *Csöndes Mónika* álláspontja szerint pedig az előreláthatóság kérdésében való döntés során elsődlegesen a kár típusára kell koncentrálni, a kár nagyságrendjének vizsgálata csak akkor indokolt, ha a kár rendkívüli, szokatlan nagyságban merül fel.²⁸

Fuglinszky Ádám véleménye szerint a szerződésszegés „lehetséges” következménye megszövegezés bírói mérlegelésre adhat alapot.²⁹ *Fuglinszky* gondolatmenetén tovább haladva *Csöndes Mónika* is úgy látja, hogy nem elégséges a károk bekövetkezésének pusztá lehetősége, hanem azok valamilyen valószínűsége kívánatos.³⁰

Az előreláthatósági korlát szempontjából a szerződéskötés időpontja releváns, annak, hogy a későbbiekben mit láttak vagy láthattak előre felek, már nincs jelentősége. A szerződő felek ugyanis a szerződéskötés időpontjában vannak abban a helyzetben, hogy az ismert kockázatok tükrében a szerződésszerű teljesítés költségeit az ellenszolgáltatásba belekalkulálják, a költségeket és az ellenszolgáltatást összhangba hozzák. Problémát vet fel azonban a tartós jogviszonyokban, hogy a szerződéskötés időpontjától távolodva annak bizonyítása, hogy a szerződésszegő mit láthatott előre,

²⁶ WELLMANN (2018. V/Vl.) i. m. 340.

²⁷ WELLMANN (2018. V/Vl.) i. m. 343.

²⁸ CSÖNDES (2017) i. m. 9.

²⁹ WELLMANN (2018. V/Vl.) i. m. 352.

³⁰ CSÖNDES (2017) i. m. 13.

egyre nehezebb. *Csöndes Mónika* szerint feltehető, hogy ezekben a tartós jogviszonyokban az előreláthatósági korlát diszpozitív jellege miatt a felek a szerződéskötéskor, vagy annak módosítása során a megtérítendő károkról, vagy bizonyos károk megtérítésének korlátozásáról állapodnak meg.

31

A Ptk. a 6:143. § (2) bekezdésében a kimentéshez hasonlóan objektív értelemben használja az előreláthatóság fogalmát, azaz az előreláthatóság követelményét nem a konkrét szerződésszegőre, hanem egy a szerződésszegővel hasonló helyzetben lévő személyre vonatkoztatva kell értelmezni.

Csöndes Mónika is kiemeli, hogy a károk előreláthatóságának kérdése egyszerre ténykérdés, azaz mit látott előre a szerződő fél és egyszerre jogkérdés, azaz mi az elvárt tudomás. Az elvárt tudomás szempontjából mindig meghatározó annak tudása, hogy a szerződő partner milyen tevékenységet végez, azonban az üzleti tevékenység részleteinek ismerete nem szükséges. Például egy adásvételi szerződés esetén a partner üzleti tevékenysége részleteinek ismerete nélkül is tisztában kell lenni azzal, hogy a piaci ár, a keresleti, kínálati viszonyok változhatnak.³²

Az előreláthatósági korlát alkalmazása tehát azt jelenti, hogy a következménykárok és az elmaradt hasznok megtérítendő összege nem haladhatja meg azt az összeget, amelyet a szerződésszegő a szerződés megkötésének időpontjában előre látott vagy látnia kellett. Az előreláthatósági korlát célja a szokatlan, rendkívüli és ezért előre nem is látható károk megtérítésének kizárása.

Vékás Lajos álláspontja szerint az előreláthatósági klauzula rugalmas eszköz a bíró kezében a következménykárok és az elmaradt hasznok felek közötti megosztásához, amely jobban illik a szerződésjogi szemlélethez és az üzleti gondolkodásmódhoz, mint a megtérítendő károknak az oksági lánc megszakadása, hiánya mentén történő mérséklése. Elismeri azt is, hogy bár az olyan károk kockázata, amelyet egyik fél sem láthatott előre, így is a károsultnál marad, véleménye szerint azonban ez nem az előreláthatósági korlát hibája, hanem a kárveszélyviselés általános elvéből következik.³³

³¹ CSÖNDES (2017) i. m. 15.

³² CSÖNDES (2017) i. m. 17.

³³ VÉKÁS (2020) i. m. 564.

Leszkoven László ide kapcsolódóan problémaként veti fel, hogy a Ptk. megoldása a következménykárok és az elmarad haszon megtérítésének szigorításával túlzottan súlyos terhet ró a károsultra a bizonyítás körében. Álláspontja szerint mivel a szerződő felek nagyobb hányadának magatartását a piaci megfontolás, az üzleti gondolkodásmód, a szerződési jogi szemlélet csak kisebb mértékben jellemzi, a Ptk. megoldása a nem professzionális szerződő felek helyzetét elnehezíti.³⁴

Az előreláthatósági klauzula gyakorlatát illetően Csöndes Mónika azt a megállapítást teszi, hogy az leginkább éppen az adásvételi, vállalkozási és fuvarozási szerződésekhez kapcsolódó esetjogban felülreprezentált, azonban más szerződések esetében is érvényre jut.³⁵

4. A fedezeti szerződés problematikája

A megtérítendő károk tapadó kárként vagy következménykárként való beazonosításának tehát az előzőekben kifejtettek okán alapvető jelentősége van a kártérítés mértéke szempontjából. A fedezeti szerződésből eredő károk kérdése pedig szervesen kapcsolódik ehhez a dilemmához.

A fedezeti szerződés Bécsi Vételi Egyezményen³⁶ alapuló rendelkezését az új Ptk. vezette be. A fedezeti szerződés rendeltetése az egyik fél szerződéssel szolgált gazdasági érdekeinek a biztosítása. A Ptk. 6:141. §-a rendelkezik a fedezeti szerződésről. E szerint a jogosult - elállása vagy felmondása esetén - a szerződéssel elérni kívánt cél megvalósítására alkalmas szerződést köthet, és - a kártérítés szabályai szerint - követelheti a kötelezettől a szerződésben és a fedezeti szerződésben kikötött ellenértékek közötti különbség, továbbá a fedezeti szerződés megkötéséből eredő költségek megtérítését.

A fedezeti szerződésen alapuló kártérítés alapvető feltétele az olyan szerződésszegés, amely miatt a jogosult teljesítéshez fűződő érdeke megszűnik és így a szerződést felmondja, vagy attól eláll. A Ptk. tehát a jogosult elállása vagy felmondása esetére tekinti alkalmazhatónak a fedezeti szerződés szabályát.

³⁴ LESZKOVEN (2018) i. m. 140.

³⁵ CSÖNDES (2017) i. m. 17.

³⁶ Az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye, kihirdette az 1987. évi 20. törvényerejű rendelet.

Kérdésként merülhet fel, hogy alkalmazható-e a rendelkezés abban az esetben is, ha a szerződésszegés következtében nem elállás vagy felmondás következik be, hanem felelős lehetetlenüléssel vagy a teljesítés megtagadásával szűnik meg a szerződés. A Győri Ítéltábla egyik ítéletében úgy foglalt állást, hogy a teljesítés megtagadása esetén is alkalmazható a rendelkezés: Az adott tényállás szerint a felperesi egyesület, mint a dobermann kutya-világbajnokság rendezője az alperes által üzemeltetett hotelben foglalt szobákat a résztvevőknek. A hotel azért tűnt megfelelőnek, mert viszonylag közel volt a stadionhoz, egy helyen volt biztosított a résztvevők elszállásolása és egy étterem is található volt a hotelben, ahol az étkezéseket és a rendezvényeket is lehet bonyolítani. A felperes megállapodott az alperessel abban, hogy az alperes 2016 májusában két éjszakára összesen 15 szobát biztosít részére. A megállapodásról az alperes visszaigazolást küldött a felperes részére, mely szerint a foglalást a hotel elfogadta. Az alperesnél a lefoglalt szobák összesen 256 000 forintba kerültek volna a két éjszakára. A versenyt megelőző napon a felperes elnöke a két megérkezett német versenybíróval együtt megjelent a hotelben a szállás elfoglalása céljából, azonban a recepció az tájékoztatást adta, hogy nincs szállásfoglalás a felperes részére, és szabad szobájuk sincs, mivel azokat lengyel vendégmunkásoknak kiadták. Az alperes részéről arra hivatkoztak, hogy a foglalást e-mailben lemondták. Az alperes a probléma kezelésétől elzárkózott, nem nyújtott segítséget. A felperesnek nem volt rá lehetősége, hogy az alperesi árfekvéshez hasonló szállást foglaljon le, és végül a határ túl-oldalán, külföldön sikerült szállást foglalniuk, melynek költsége összesen 628 803 forintnak felelt meg. Mivel az étkezést nem az alperes biztosította az alperesi hotel éttermében, hanem egy egyéni vállalkozó, ezért az étkezésre az alperesi hotelben került sor. A két hotel távolsága 2 km. Azzal, hogy az esti vacsorarendezvények és a szállás más helyen volt, pluszfeladat hárult a szervezőkre, hiszen egyrészt 2 km-rel hosszabb utat kellett megtenni a szállástól a stadionig, másrészt a szállás és a vacsora közötti utat a résztvevők igényei szerint többször kellett megtenni, meg kellett várniuk, amíg az utolsó vendégek haza kívánnak menni, addig rendelkezésre kellett állniuk. A résztvevők szállításának pluszköltsége 3975 Ft volt. A felperes keresetében kérte az alperes kötelezését 376 777 Ft szerződésszegéssel okozott kár és ennek 2016. május 23. napjától járó késedelmi kamata megfizetésére. A Győri Ítéltábla megállapította, hogy az alperes a szerződés teljesítését megtagadta, így a szerződés megszégésével a felperesnek okozott kár megtérítésére köteles a fedezeti szerződés szabályai alapján.³⁷

³⁷ Győri Ítéltábla Pf.IV.20.014/2018/7/I.

A törvényszöveg a fedezeti szerződés két típusát különbözteti meg. A fedezeti eladás azt jelenti, hogy a jogosult a kötelezett szerződésszegése esetén a szolgáltatás tárgyát jogosult harmadik személytől beszerezni és abban az esetben, ha csak az eredeti szerződésben kikötött árnál magasabb áron tud vásárolni, az árkülönbséget a kötelezettre háríthatja. A fedezeti eladás lényege pedig abban ragadható meg, hogy ha a jogosult szerződésszegése miatt a szolgáltatás tárgya a kötelezett birtokában, őrizetében marad, a kötelezett jogosult azt harmadik személy részére tovább értékesíteni és amennyiben ez a szerződésben meghatározott ellenértéknél alacsonyabb áron történik, a különbség megtérítését követelheti a jogosulttól.³⁸

Azzal kapcsolatban, hogy a fedezeti szerződésből eredő kár tapadó kárnak vagy következménykárnak minősül-e, többféle álláspont alakult ki a jogirodalomban.

A Ptk. javaslatának miniszteri indokolása tapadókárnak minősíti ezeket a károkat és kifejezésre juttatja, hogy ezen károk esetében az előreláthatósági klauzula nem jut szerephez.³⁹ Vékás Lajos a miniszteri indoklás gondolatmenetén haladva rámutat arra, hogy bár ezek a károk nem magában a szolgáltatásban keletkező károk, de közvetlenül a jogosult teljesítési érdekének kielégítéséhez tartoznak. Álláspontja szerint tapadókárként való kezelésük mellett szól, hogy például egy alkalmatlan időben kötött fedezeti szerződéssel a szerződő felek között megbomlott vagyoni egyensúly a tapadókárokhoz hasonlóan kármegosztással biztosítható.⁴⁰

Boronkay Miklós ezzel szemben határozottan úgy foglal állást, hogy a fedezeti szerződésből eredő kár nem tapadó kár. A fedezeti eladásból eredő kárt elmaradt vagyoni előnynek tekinti, míg álláspontja szerint a fedezeti vételből származó többletköltség a jogosult vagyonában bekövetkezett egyéb kárnak minősül. Boronkay ezekből arra következtet, hogy ezen kárfajtákra az előreláthatósági korlát alkalmazandó.⁴¹

³⁸ WELLMANN (2018. V/Vl.) i. m. 305.

³⁹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény javaslatának miniszteri indokolása. A szerződésszegés általános szabályai. 7.c) pont, 588.

⁴⁰ VÉKÁS (2020) i. m. 563.

⁴¹ BORONKAY Miklós: Kártérítés fedezeti szerződés alapján. *Magyar Jog*, 2015/5. 278.

Leszkoven László szintén akként foglal állást, hogy a fedezeti szerződés alapján érvényesíthető kárigény nem tapadó kár, ezért érvényesítése során az előreláthatósági korlátra figyelemmel kell lenni.⁴²

Fuglinszky Ádám véleménye szerint a fedezeti vétel és eladás azért mentes az előreláthatóság vizsgálata alól, mivel speciális szabály (Ptk. 6:141. §) vonatkozik rá.⁴³

Csöndes Mónika Boronkay álláspontjával annyiban ért egyet, a fedezeti szerződésből eredő kár valóban nem tapadó kár, hanem elmaradt vagyoni előny vagy költség formájában jelentkező kár és az előreláthatósági korlát ezekben az esetekben nem alkalmazható.⁴⁴

A fedezeti vételből vagy eladásból származó kár tapadókárként vagy következménykárként való besorolása fontos kérdésként kapcsolódhat az adásvételi szerződések megszegése esetén érvényesíthető kártérítéshez. Az előzőekben ütköztetett elméleti megállapítások nyomán valószínűleg erre is a joggyakorlat ad majd választ az idők során.

Az Orosházi Járásbíróság egy, a másodfokú bíróság által is helybenhagyott ítéletében következménykárként ítélte meg a fedezeti eladásból származó kárt a következők szerint: A peres felek között adásvételi szerződés jött létre étkezési búza megvásárlására. Tekintettel arra, hogy az alperes a szerződésben meghatározott étkezési búza teljes mennyiségét a teljesítési határidőben nem szállította el, a felperes fedezeti szerződést kötött és az árkülönbözetből származó kárt érvényesítette az alperessel szemben. A bíróság a lefolytatott bizonyítási eljárásra tekintettel a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése alapján kötelezte az alperest a fedezeti szerződésből eredő kár megtérítésére.⁴⁵ Bár a jogerős ítélet ellen az alperes felülvizsgálati kérelemmel élt, a Kúria ítélete szerint a fedezeti ügylet megfelelősége és a kárenyhítési kötelezettség vonatkozásában kifejtettek felülvizsgálatára az adott ügyben nem volt lehetőség.⁴⁶

⁴² LESZKOVEN (2018) i. m. 98.

⁴³ WELLMANN (2018. V/Vl.) i. m. 334.

⁴⁴ CSÖNDES (2016) i. m. 15.

⁴⁵ Orosházi Járásbíróság 7.P.20.426/2016/103.

⁴⁶ Kúria Pfv.Vl.21.376/2019/7.

5. Szándékos szerződésszegéssel okozott károk megtérítése

A Ptk. az általánostól eltérő szabályokat állapít meg arra az esetre, ha a szerződésszegést szándékosan követi el a kötelezett.

Szándékos szerződésszegés esetén a kárt a Ptk. szabályai szerint teljes egészében meg kell téríteni függetlenül attól, hogy az tapadó kár vagy következménykár.⁴⁷ Minden kár megtérítendő tehát, amely a szerződésszegő magatartással okozati összefüggésben áll, az előreláthatósági korlát még a következménykárok esetén sem alkalmazandó.

A törvény szövege szerint a szerződésszegésnek kell szándékosnak lennie és nem a károkozásnak. A szerződésszegés szándékosságát pedig a bizonyítás általános eljárásjogi szabályai alapján a károsultnak kell bizonyítania.

Fuglinszky Ádám szerint a szándékosság értelmezésekor a büntetőjog szándékosság fogalmából célszerű kiindulni, azaz elegendő, ha a kötelezett magatartása következményeként a szerződésszegést kívánta vagy abba belenyugodott (például a szerződéssel lekötött áru olyan személynek történő eladása, aki azért többet fizet). Álláspontja szerint azonban ennek lehet egy olyan hatása is, hogy az előreláthatóság sok esetben figyelmen kívül marad.⁴⁸

Leszkoven László véleménye szerint a Ptk. 6:143. § (3) bekezdésében foglalt szándékosság a büntetőjogból adaptált szándékosság fogalomhoz képest inkább a célzatosság fogalmi köréhez áll közelebb. Felhívja a figyelmet arra is, hogy tekintettel arra, hogy a szándékos szerződésszegés megállapítása esetén a károsult jelentős bizonyítási tehertől mentesül a következménykárok és az elmaradt vagyoni előny tekintetében, várhatóan meg fognak szaporodni a szándékos szerződésszegésre vonatkozó jogosulti hivatkozások.⁴⁹

A Szegedi Ítéltábla egyik döntésében a szerződésszegés szándékosságának fennállását a következőképpen ítélte meg: az ítélet indokolásában kifejtette, hogy a kártérítés feltételeként a jogellenes magatartás bekövetkezett, mivel az alperesek szerződést szegtek, annak tényét a jogerős

⁴⁷ Ptk. 6:143. § (3) bekezdés [A kártérítés mértéke].

⁴⁸ WELLMANN (2018. V/Vl.) i. m. 356.

⁴⁹ LESZKOVEN (2018) i. m. 141-142.

részítélet megállapította. E tény azonban önmagában nem igazolja, hogy a szerződésszegés szándékos károkozó magatartás a szerződésszegő fél részéről, a szerződésszegés szándékossága szempontjából annak van jelentősége, hogy a szerződésszegő fél tudott vagy a kellő gondosság tanúsítása mellett tudnia kellett arról egyértelműen, hogy a szerződés teljesítése megtagadásának nincs alapos indoka.⁵⁰

Mint látható tehát a szándékos szerződésszegés, mint tényállási elem bírói értelmezésén rendkívül sok fog múlni a jövőben, ettől függ ugyanis, hogy az előreláthatósági korlátot alkalmazni kell-e az adott esetben vagy megszorítás nélkül érvényesülhet a teljes kártérítés elve.

IV. A teljesítés során okozott károkért fennálló felelősség

A kötelezett nem csak a szerződés szoros értelemben vett megszegésével, hanem a szerződés teljesítése során is okozhat kárt a jogosultnak. Ebben az esetben a Ptk. non cumul szabályából (Ptk.6:145. §) adódóan kérdéses lehet, hogy kötelezett kontraktuális vagy deliktuális alapon érvényesíthet igényt a kötelezettel szemben. A Ptk. ezt a problémát úgy oldja fel, hogy kimondja, hogy a jogosult a vagyonában a szerződés teljesítése során a kötelezett által okozott kár megtérítését a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti.⁵¹

A törvény ezen szabállyal kifejezésre juttatja, hogy ezekben az esetekben bár nem a teljesítési, hanem az ún. oltalmi érdek⁵² sérül, a szerződéses kapcsolat a döntő és a szerződés teljesítéséhez kapcsolódó káreseményekre a kontraktuális felelősség szabályai alkalmazandók.

A gyakorlat szempontjából döntő jelentősége van annak, hogy hogyan értelmezzük a szerződés teljesítése során okozott kárt, mit értünk alatta. *Fuglinszky Ádám* álláspontja szerint ebben az esetben a megszorító értelmezésnek nincs helye: akkor is a szerződés teljesítése során okozták a kárt, amennyiben arra a szerződés teljesítése jelentett lehetőséget, vagy amennyiben a kárt okozó magatartás kifejtése a szerződés fennállása alatt történik, a kár azonban csak később következik be.

⁵⁰ Szegedi Ítéletábla Pf.III.20.320/2020/8.

⁵¹ Ptk. 6:146. § [Felelősség a teljesítés során okozott károkért].

⁵² A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény Indokolása

Példaként az adásvételi szerződés körében megemlíti azt az esetet, amikor a gyógyszerész lejárt szavatosságú gyógyszert ad el és a vevő emiatt megbetegszik vagy amikor a vevő által vásárolt ragasztó a levegővel keveredve robbanó elegyet alkot és megsebesíti a vevőt.⁵³

A bírói gyakorlat adhat majd választ arra is, hogy mely esetek esnek olyan távol a felek között fennálló szerződéstől, hogy a felek között a deliktualis felelősség szabályai alkalmazandók.

⁵³ WELLMANN (2018. V/Vl.) i. m. 384-385.

Irodalomjegyzék

- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény javaslatának miniszteri indokolása
- BORONKAY Miklós: *Kártérítés fedezeti szerződés alapján Magyar Jog*, 2015/5.
- CSÖNDES Mónika: *A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglalt előreláthatósági korlátról Polgári Jog* 2016/7-8.
- CSÖNDES Mónika: *A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésébe foglalt előreláthatósági korlát szabályainak tényállási elemeiről Polgári Jog* 2017/2.
- FARKAS Attila - WELLMANN György: *A hibás teljesítés bírói gyakorlata. II. Gazdaság és Jog*, 2012/5.
- FUGLINSZKY Ádám: *Kártérítési jog HVG-Orac* 2015.
- KEMENES István: *A kontraktuális kártérítés egyes kérdései Magyar Jog* 2017/1.
- LESZKOVEN László: *Szerződésszegés a polgári jogban* (Második, átdolgozott kiadás) Wolters Kluwer, Budapest, 2018.
- LESZKOVEN László: *A szolgáltatás és annak teljesítése: a tartalom és szerződésszegés kapcsolata Polgári Jog* 2016/10.
- OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. III. kötet*. Opten, Budapest, 2014.
- VÉKÁS Lajos - GÁRDOSI Péter: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez Wolters Jogtár*

- VÉKÁS Lajos: *Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban Magyar Jog 2020/10.*
- WELLMANN György (szerk.): Polgári jog Kötelmi jog Első és második rész, Harmadik, átdolgozott, bővített kiadás *Az új Ptk. magyarázata V/VI.* HVG-Orac 2018.
- WELLMANN György (szerk.): Polgári jog Kötelmi jog Harmadik, Negyedik, Ötödik és Hatodik rész, Harmadik, átdolgozott, bővített kiadás *Az új Ptk. magyarázata VI/VI.* HVG-Orac 2018.

Jogsabályok

- 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (1959-es Ptk.)
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)
- 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről (Ptké.)

Polgári elvi döntések

- Kúria XXV. számú PED az ingatlan-átruházási szerződés érvényességéről

Bíróági határozatok

- Kúria Pfv.20.904/2018/9.
- Kúria Pfv.VI.21.376/2019/7.
- Orosházi Járásbíróság 7.P.20.426/2016/103.
- Szegedi Ítéltábla Pf.III.20.320/2020/8.